Entre a Polônia e o Brasil

Histórias de família

Polskie drzewo

Rodziny Mendelskich, Chmielewskich, Grabskich, Wilków, Jankoszów i Zubków

Relacja Autorstwa Marcii Aurelii Zubko

Trudno powiedzieć, skąd dokładnie bierze się cała moja polskość, który z przodków lub która gałąź rodziny miała największy wpływ na to, kim jestem dzisiaj, oraz co oznacza noszenie w sobie tak wielu polskich korzeni. Moi praprapradziadkowie, pradziadkowie i jeden z dziadków, wszyscy pochodzili z Polski. Mendelski, Chmielewski, Grabski, Wilke, Jankosz i Zubko to niektóre z najbliższych mi nazwisk, ale lista jest znacznie dłuższa. Mazowieckie, Łódzkie, Kujawsko-Pomorskie, Galicja oraz okolice Warszawy to niektóre z miejsc, z których pochodzili moi przodkowie, z pewnością w poszukiwaniu lepszych warunków życia.

Na zdjęciu znajdują się: 1 i 2 – małżeństwo Walenty i Apolonia Wilke, rodzice pozostałych osób na fotografii; 3 – Wanda (później Jankosz); 4 – Bronisław (który później poślubił Sofię Jankosz, siostrzenicę Mikołaja Jankosza); 5 – Janina (później Drabowski); 6 – Anita (później Gores). Najmłodszy Luciano nie był jeszcze wówczas na świecie. Kurytyba, 1907. Archiwum prywatne.

Mój praprapradziadek Walenty Wilke przybył do Brazylii wraz z rodziną w 1890 roku i osiedlił się w stanie Santa Catarina. Jego córka Wanda, moja prababcia, urodzona już na ziemi brazylijskiej, opowiadała, że słyszała rdzennych mieszkańców Brazylii (tzw. Indianie) przemieszczających się wokół domu, podczas gdy starsi członkowie rodziny pracowali na roli, a dzieci zostawały w domu. Później rodzina przeprowadziła się do Kurytyby. Wanda została krawcową, wyszła za mojego pradziadka Mikołaja Jankosza i urodziła czworo dzieci. Wśród nich była moja babcia Janina, która z powodu nieporozumienia językowego została zarejestrowana pod imieniem Joana Apolonia.

Na zdjęciu znajdują się: 1 – Lúcia Jankosz; 2 – Janina Jankosz; 3 – Leon Zubko; 4 – Wanda Jankosz; 5 – Mikołaj Jankosz; 6 – Sabina Jankosz; 7 – Julius Alberto Jankosz. Miejsce: Al. Dª Júlia da Costa, 389, Kurytyba. Rok: 1932. Archiwum prywatne.

Mikołaj Jankosz, mój pradziadek, był szewcem. Urodził się w 1886 roku w miejscowości Złota, w Małopolsce. W 1908 roku przybył do Brazylii wraz z rodziną jednego ze swoich starszych braci. Wielu jego braci pozostało w Polsce i do dziś utrzymujemy kontakt z ich potomkami. To niezwykle cenna więź łącząca obie strony oceanu.

Na zdjęciu: Janina Jankosz i Leon Zubko, moi dziadkowie ze strony ojca, około 1931 roku, Kurytyba. Archiwum prywatne.

Moja babcia Janina wyszła za mąż za Leona Zubki. Z tego związku urodził się mój ojciec, Ludomir. Leon, urodzony w Warszawie w 1906 roku, miał niewiele ponad dwadzieścia lat, gdy w 1926 roku przybył do Brazylii, również w poszukiwaniu możliwości i lepszego życia.

Ze strony matki mój praprapradziadek Aleksander Mendelski przybył do Brazylii w 1890 roku, w towarzystwie żony i pięciorga dzieci. Wśród nich była moja prababcia Anna Mendelska, która dała początek kolejnej gałęzi historii naszej rodziny.

Na zdjęciu: Anna (z domu Mendelski) Chmielewski, Miguel Chmielewski, z tyłu, stojący: Bronisława Izabel (moja babcia) i Adão Brás. Porto Alegre, około 1925 roku. Archiwum prywatne.

Mój pradziadek Jakób Chmielewski przybył w 1891 roku wraz z żoną Wiktorią i synem Michałem. Po przyjeździe rodzina posługiwała się innym nazwiskiem: Holm. W pewnym momencie, już w Brazylii, przestała używać nazwiska Holm i przyjęła nazwisko Chmielewski. Jednak pierwotne nazwisko nie zniknęło całkowicie, pojawiło się ponownie w następnym pokoleniu, u wnuka Adão, i do dziś noszą je moje kuzynki, potomkinie tej gałęzi rodziny. Dlaczego i w jakich okolicznościach doszło do tej zmiany? To zagadka, którą wciąż mam nadzieję rozwiązać.

Na zdjęciu: Rodzina Grabskich, około 1904 roku. Dzieci stojące z tyłu: Matilde, Wanda i João (mój dziadek). Starsi członkowie rodziny, od lewej do prawej: Josefa, Izabel, Camila i Francisco Grabski (moi pradziadkowie), Edwiges i Ladislau. Dwie najstarsze córki nie znalazły się na tej fotografii. Archiwum prywatne.

Mój pradziadek Franciszek Grabski przybył do Brazylii w 1900 roku wraz z siedmiorgiem dzieci — dwoje kolejnych urodziło się już tutaj — uciekając przed rosyjską policją z powodu pisania tekstów uznawanych za wywrotowe. Z tej historii odwagi i zerwania z dotychczasowym życiem wyłoniła się również historia mojego dziadka João Grabskiego, który w 1931 roku poślubił moją babcię Bronisławę Izabel Chmielewską. Nie znosiła, gdy nazywano ją Bronią, wolała imię Izabel. Była prawdziwą mieszkanką Rio Grande do Sul (gaucha), z nożem za cholewą buta, jak sama lubiła o sobie mówić. Z tego małżeństwa urodziła się moja mama, Marila.

Kobiety w naszej rodzinie zawsze odgrywały fundamentalną rolę w zachowywaniu polskich tradycji przez kolejne pokolenia. To one pielęgnowały smaki polskiej kuchni, zwyczaje, uroczystości, więzi z polską społecznością, a przede wszystkim przekazywały język. Tak bardzo chciałabym, aby moja babcia Janina nadal była z nami i mogła zobaczyć, że to dziedzictwo wciąż jest we mnie żywe. To ona tańczyła w zespole folklorystycznym, prowadziła własną działalność, a mimo to w soboty zakładała fartuch, by przygotowywać *pierogi*. To ona zagadywała wnuki po polsku i swoim pięknym, czystym głosem śpiewała *Sto lat* na urodzinach każdego z nas.

Chciałabym, aby wiedziała, jak bardzo jestem dumna z moich korzeni i z tych pracowitych, wytrwałych ludzi, którzy przemierzali oceany w poszukiwaniu lepszego życia, a mimo dzielącej ich odległości zachowali żywą część samych siebie. Dzisiaj, ucząc się języka moich przodków, pielęgnując go i badając ich losy, czuję, że również przyczyniam się do dalszego trwania tej historii. Każdy odnaleziony dokument, każde odzyskane nazwisko i każde przywrócone wspomnienie sprawiają, że część ich samych powraca do naszej pamięci. W ten sposób oddaję hołd tym, którzy byli przede mną, i podtrzymuję pamięć o ich historiach, tradycjach oraz o tej polskości, która również mnie tworzy — aby mogła być częścią kolejnych pokoleń.

Marcia Aurelia Zubko - marciazubko@gmail.com

Realização:

CASA DA CULTURA POLÔNIA BRASIL

Financiamento:

Senat – Polonia 2026

Apoio:

KUL